

LÂLE MÜLDÜR'ÜN BİZANSIYYA ADLI ROMANI ÜZERİNE BİR İNCELEME

A Research On The Novel Called Bizansiyya Of Lale Muldur

Emine AYAN¹

¹ Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, eayan333@gmail.com, orcid.org/0000-0003-2132-5587

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 02.07.2021

Kabul/Accepted: 16.10.2021

DOI:10.20322/littera.942316

Anahtar Kelimeler

Lâle Müldür, roman, Bizansiyya, kurgu, içerik.

ÖZ

Modern Türk edebiyatının tanınmış isimlerinden biri olan Lâle Müldür (1956), çok yönlü sanatsal kişiliği ve marjinal duruşu ile öne çıkan bir yazardır. Edebî faaliyetine şiirle başlayan ve aynı zamanda çeşitli konular üzerine yazılar kaleme alan Müldür, yabancı dillere çevrilen şiirleri ile yurtdışında da dikkati çeken ve ülkesini temsil eden bir sanatçı kimliği taşır. 80'li yıllardan itibaren yoğunlaşmaya başlayan şiirsel faaliyeti ile edebiyat dünyasında adını duyuran yazarın 1988-1998 yılları arasında kaleme aldığı şiirleri 2002 yılında *Anemon: Toplu Şiirler I* adı ile yayımlanır. Yazar, 2006 tarihli *Ultra-Zone'da Ultrason* adlı şiir kitabı ile 2007 Altın Portakal Şiir Ödülü'nü kazanır.

Şairliğinin yanı sıra Müldür'ün 2007 yılında edebiyata kazandırdığı *Bizansiyya* adlı eseri ile roman dünyasının kapısını araladığı görülür. Bu çalışmada söz konusu romanın kurgu ve içerik analizi neticesinde ulaşılan kodlardan hareketle yazarın romancı kimliğine ışık tutulması amaçlanmıştır.

ABSTRACT

Keywords

Lale Muldur, novel, Bizansiyya, fiction, content.

Lale Muldur (1956), one of the well-known names of modern Turkish literature, is a prominent writer with her versatile artistic personality and marginal stance. Muldur, who started her literary activity with poetry and also wrote articles on various subjects, carries the identity of an artist who is attracted attention abroad and represents her country with her poems translated into foreign languages. The poetry between 1988-1998 of the author, who became known in the world of literature with her poetic activity that started to intensify since the 80's, was published under the name *Anemon: Toplu Şiirler I* in 2002. The writer wins the 2007 Golden Orange Poetry Prize for her poetry book called *Ultra-Zone'da Ultrason* dated 2006.

In addition to her poetry, it is seen that Muldur opened the door to the world of novels with her work named *Bizansiyya*, which she brought to the literature in 2007. In this study, it is aimed to shed light on the novelist identity of the author based on the codes obtained as a result of the fiction and context analysis of the novel in question.

Atıf/Citation: Ayan, E. (2021), "Lâle Müldür'ün Bizansiyya Adlı Romani Üzerine Bir İnceleme", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7/4, 899-911.

Sorumlu yazar/Corresponding author: : Emine AYAN, eayan333@gmail.com

GİRİŞ

1980 sonrası Türk edebiyatının öne çıkan yazarları arasında yer alan; Kurdakul'un (1994: 470) deyiimiyle "80 kuşağının verimli kalemlerinden" biri olan Lâle Müldür, edebiyata gönül veren bir sanatçıdır. Genç yaşta aldığı bir şiir bursu ile İtalya'ya giden yazarın ODTÜ ve Manchester Üniversitesi'nde Ekonomi üzerine eğitim aldığı; ancak kariyerini bu alandan ziyade sanatçı olarak sürdürmeyi tercih ettiği görülür. Essex Üniversitesi'nde Edebiyat Sosyolojisi alanında yüksek lisans yapan yazar, yazdığı şiirler ve çeşitli yazılar ile yazın dünyasına adım atar.

Kendisini açıkça ortaya koymayan yazınsal kimliği ile dikkati çeken Müldür, anlaşılammaktan yakının ve bu bağlamda gerek toplumsal gerekse edebî çevresine karşı yer yer serzenişte bulunan bir sanatçıdır. Müldür'ün delilik ve kadınlığı üstünde gökdelen gibi bir yük olarak (Serttaş 2009) alımladığı görülür. Konuşma tarzındaki şiirimsi üslubun çok zor anlaşılması nedeniyle manik depresif¹ olmakla itham edildiğini (Demir 2008) ve deli diye anıldığını (Karaağaç 2018) dile getiren yazar, "kendinden farklı olanı hemen toplum dışı yapan, . . . cezalandıran, . . . yok eden bir toplum" (Müldür 2006: 29) anlayışına karşı çıkar. İçinde bulunduğu toplumun yanı sıra edebiyat dünyasında da hak ettiği yeri bulamadığı (Yerlikaya 2011) kanısında olan yazarın "kadın yazar" olmanın baskısını da derinlemesine duyumsadığı görülür. Kadından şair olur mu söylentileri arasında maddi manevi bir sürü işkence gördüğünü (Müldür 2009) ifade eden yazar, başarılı olduktan sonra kendisine karalar çalınmasından çok çekmiş ve şair olmanın bedelini bütün hayatıyla ödediğini (Akyüz 2012) belirterek şiiri hem en büyük acısı hem de en büyük kıvancı (Demir 2008) addetmiştir.

Kendisi ile yapılan bir söyleşide on yaşından daha küçükken şair olma kaygısı taşımadan şiir yazmaya başladığını ve lise yıllarında şiir yarışmalarında hep birinci olduğunu (Gürbüz ve Ağsar 2021) dile getiren Müldür'ün ilk şiirleri 1980'de *Yazı* ve *Yeni İnsan* dergilerinde çıkmış ve yazar *Gösteri*, *Defter*, *Şiir Atı*, *Oluşum*, *Mor Köpük*, *Yönelişler*, *Sombahar* ve *Kitaplık* dergilerinde görünmüştür (Uçarol 2008: 67). Kendisini Ahmet Güntan, Fatih Özgüven, Enis Batur, Küçük İskender gibi isimlerin oluşturduğu kuşağa dâhil eden (Güntan ve Özgüven 2006: 35) Müldür'ün

¹ Müldür yurtdışında eğitim görüyorken karşılaştığı bir ailevi sorun dolayısıyla psikiyatlara gitmiş, kendisine manik depresif teşhisi konmuş ve tedavi görmüştür (Lâle Müldür, Bu ülkede herkes benden daha deli, 2009, <https://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/bu-ulkede-herkes-benden-daha-deli-186693>. [erişim tarihi: 18.05.2021]). Müldür'ün aşırı hassasiyeti dolayısıyla zaman içinde manik depresifliğini kendisinin de kabul ettiği (Ayşe Arman, Lâle Müldür ile Söyleşi: Deli olduğunu kabul etmek kolay mı?, 2012, <http://adanasanat.blogspot.com/2012/01/lale-muldur-ile-soylesi-deli-oldugunu.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021]) ve bu halini "Depresifken hiçbir şeyin anlamı yok, manikteyken her şeyin anlamı var! Odaya kelebek gelse, bir anlam yüklüyorsun. Her şeyin anlam kazanması da aslında bir anlamsızlık sorunsalymış..." (Zeki Çelik, Söyleşi- Lâle Müldür, 2010, <https://www.edebiyatdefteri.com/59533-soylesi-lale-muldur>. [erişim tarihi: 18.05.2021]) şeklindeki cümleleri ile ortaya koyduğu görülür. Yazarın serzeniş "Ben deliliğe karşıyım. Evet ben bir manik-depresifim ama bu dönem dönem başıma gelen bir şeydir. Yoksa çoğu zaman, hatta en deli halimde bile bu ülkede yaşayanların yüzde 98'inden daha normal olduğumu her an iddia edebilirim" (Lâle Müldür, Haller Leyla, L&M Yayınları, İstanbul, 2006, s. 114) ve "Depresifken çok çirkinleşirim, manikkense parlarım" (Lâle Müldür, Haller Leyla, L&M Yayınları, İstanbul, 2006, s. 94) yönündeki ifadelerinden anlaşılacağı üzere kendisini kolayca ele veren bir yazar olmadığı için şahsına yöneltelen eleştirilerin bu rahatsızlığa bağlanmasındadır. "Ben hiçbir zaman delirmedim, arkadaş, delirmek başka bir şey. Türkiye'nin çoğunluğu da delidir aslında, oradan bakacak olursan. Ama ben hiç delirmedim; hiç manasız bir laf etmedim, hiç manasız bir şey yapmadım. Ben hep zeki bir kızdım ve zeki olarak kaldım. 'Deli' diye anıldım ama, ne yapayım, benim kaderim de buymuş" (Ece Karaağaç, Şair Lâle Müldür: Türkiye'nin çoğunluğu deli, 2018, <https://www.diken.com.tr/sair-lale-muldur-turkiyenin-cogunlugu-deli/>. [erişim tarihi: 18.05.2021]) şeklindeki cümleleri ile Müldür kendisine yöneltelen eleştirilere karşı tepkisini dillendirir.

kimi şairlerinin² yabancı dillere çevrilmesi, bestelenmesi, filmlerde kullanılması ve Amerika'da yayımlanan Türk şiiri antolojisinde "80'lerde başlayan krizi aşan bir şair" olarak anılması (Taşıtman ve Sarı 2017-2018: 59) edebiyat dünyasında uluslararası düzeyde uyandırdığı aksin göstergesidir. Şiir kitaplarının³ yanı sıra çeşitli konulardaki yazılarını içeren kitapları⁴ da bulunan yazar, bu yönüyle de edebiyata katkı sağlar.

Lâle Müldür'ün ilk ve tek romanı 2007 yılında yayımlanan *Bizansiyya*'dır. Uzun süren bir şiir serüveninin ardından romana yönelen yazarın bu eğiliminde 2002 yılında geçirdiği ve ölüp tam anlamıyla yeniden dirilmek (Ünlü 2007: 24) olarak nitelendirdiği beyin kanaması etkili olur. Her şeyde payı olduğunu (Şahin, 2011) ifade ettiği bu rahatsızlığın yazarın yıllarca maruz kaldığı anlaşılamadığı yönündeki eleştirileri sorgulamasına vesile olan bir sürece işaret ettiğini söylemek mümkündür. Beyin kanamasından sonra insanların bir şeyleri anlamayabileceğini keşfeden Müldür'ün *Ultrason'da Ultrason'u* ve romanını bu noktayı göz önüne alıp insanın ve şairin genel geçer temalarından kopmadan onlara yeni bir biçim vermeye çalışarak yazdığını (Güntan ve Özgüven 2006: 32) ifade etmesi bu kanıyı doğrular.

Bu çalışmada Lâle Müldür'ün *Bizansiyya* adlı romanı kurgusu ve özü bağlamında bir analize tabi tutulmuş ve ulaşılan bulgulardan hareketle eserlerinin büyük bir yekûnunu şiirin oluşturduğu bir yazarın romancı kimliğine ışık tutulmuştur. Literatürde sanatçının şiirleri üzerine yapılan çalışmaların⁵ dışında romanına ilişkin olarak sayılı çalışmaya⁶ ulaşılmış olması makalenin ortaya çıkmasındaki temel etkindir.

Lâle Müldür'ün *Bizansiyya* Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme

Lâle Müldür'ün 2007 yılında yayımlanan romanı *Bizansiyya*, İstanbul'un Bizans ve Konstantiniyye sentezinden oluşan dokusunun fon olarak kullanıldığı bir atmosferde bir aşk serüveninin işlendiği bir anlatıdır. Kendisini "şair romancı" (Ergülen 2013); *Bizansiyya*'yı ise "şiir-roman" (Ünlü 2007: 24) addeden Müldür'ün bu bağlamda poetik

² ("Destina", Yeni Türkü) adlı şiirleri bestelendi ve filmlerde kullanıldı. Şiirlerinden bir seçki *Water Music* adıyla Dublin'de (*Poetry Ireland*, 1998), Fransız ressam Colette Deble'nin resimleri üzerine yazdığı şiirler Fransızca olarak *Ainsi parle la fille de pluie* (*Yağmur Kızı Böyle Diyor*) adıyla Fransız Enstitüsü'nde, 2008'de ise Donny Smith'in çevirdiği yine bir seçme şiirler kitabı (*I Too Went to the Hunt of a Deer*) Türkiye'de yayımlandı (Ayşegül Taşıtman ve Betül Sarı, Mor Dosya Edebiyat. ed. Tuğba Yıldırım, Sabancı Vakfı, 2017-2018, s. 59).

³ *Uzak Fırtına* (1988), *Voyacı 2* (Ahmet Güntan ile, 1990), *Seriler Kitabı* (1991), *Kuzey Defterleri* (1992), *Buhurumeryem* (1994), *Divanü Lugat-it Türk* (1998), *Saatler/Geyikler* (2001), *Anemon: Toplu Şiirler I* (1988-1998) (2002), *Ultra- Zone'da Ultrason* (2006), *Güneş Tutulması 1999* (2008), *Medine ve Kavun Likörü* (Seyhan Özdamar ile, 2009), *Siyah Sistanbul* (2011), *Anne'ye Ayetler* (2012), *Apokalips/Amonyak: Toplu Şiirler II* (1990-2012) (2014), *Leonardo* (2018), *Tehlikeliydi, Biliyordum* (2019).

⁴ *Anne Ben Barbar mıyım?* (1998) ve *Haller Leyla* (2018)

⁵ Lâle Müldür Şiiri ve Ultra-zone'da Ultrason (Sempozyum Bildirileri) (Yay. Haz. Ahmet Tüzün, Mustafa Tuncer vd.), İkaros Yayınları, İstanbul, 2009; Caner Solak, Postmodern Edebiyat Kuramı Açısından Lâle Müldür'ün "Divanü Lûgat-it-Türk" Şiiri, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1(2), 2011, s. 25-30; Turgay Anar, Lâle Müldür'ün "Divanü Lûgat-it-Türk" Şiir Kitabının Gelenekle Kurduğu İrtibat, *DPUJSS*, 32, Vol I, 2012, S. 1-12; Âdem Polat, Lâle Müldür'ün Kenan İllerinde Bir Adam Şiiri Üzerine Metin Dilbilim Açısından Bir Okuma Denemesi, *ZFWT Vol 9/3*, 2017, s. 195-204; Kudret Mumcu, Gelenek ve Modernizm Ekseninde Lâle Müldür Şiiri ve Şiirsel Özne, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, 2019.

⁶ Yapılan literatür taramasında konuya ilişkin olarak yazarın kendisi ile yapılan söyleşilerde zaman zaman yer verdiği bilgilerin dışında Emine Tuğcu'nun (2007) *Şair Lâle Müldür'den Bir Roman: Bizansiyya* adlı değerlendirmesine ulaşılmıştır (Emine Tuğcu, *Lâle Müldür'den Bir Roman: Bizansiyya*, Kanat 23, 2, 2007).

bir nitelik taşıdığı anlaşılan romanını şiirine açılan bir anahtar olarak okura sunduğunu⁷ söylemek mümkündür. On beş yılda tamamlanan roman, Müldür'ün "anlatmak istediği konunun çok geniş düzlemlere akması gerektiği" (Ünlü 2007: 24) düşüncesiyle yola çıkarak bu süreçte etkilenip defterine döktükleriyle (Gecü 2012) şekillenir. Yazar onca şiirinin ardından bu romana yönelmesindeki etkene para ve şöhret konusuna da değinerek şu cümleleriyle açıklık getirir:

Para benim için asla önemli olmadı. Bunu çok iyi okullarda okumama rağmen, hiç çalışmamama bağlıyorum. Yazmak için evde oturdum. Değdi mi diye sorarsanız, beyin kanamamdan sonra pek değmediğini düşünüyorum. Belki o yüzden romana yöneldim. Her edebiyatçı gibi benim de amacım kitlelerce okunup, sevmek. Zaten çok okurum var, ama benden bir roman bekliyorlardı (Ünlü 2007: 24).

Bizansiyva romanının anlatı içindeki anlatı formu, metinlerarası dokusu ve çok sesli anlatıcı profili gibi özellikleriyle postmodern bir anlatı olduğu anlaşılır. Parçalı bir gerçeklik anlayışının hüküm sürdüğü ve ancak bu parçaların birleştirilmesi yoluyla bir bütünlüğe ulaşılabildiği anlatı, metinlerarasılığın izdüşümü olarak kolajlarla örülü akronolojik kurgusu ile dikkati çeker. Bu bağlamda romandaki şarkı sözü, yemek tarifi, televizyon haberi, radyo yayını, mektup, ilaç terkibi, rüya, şiir, belgesel, radyo yayını, hikâye, gazete haberi, günce, felsefi deyiş gibi kesitler anlatıya zengin ve renkli bir görünüm katar.

Bizansiyva otobiyografik kurmaca bir anlatıdır. Bu bağlamda Müldür'ün normal hayatının romanını yazmak istediğini (Ünlü 2007: 24) belirttiği anlatısının -kendisi ile yapılan bir söyleşide altını çizdiği üzere⁸- ihtiva ettiği kimi otobiyografik çizgileriyle yaşamına ilişkin adeta bir ipucu mahiyetinde olduğunu söylemek mümkündür. *Bizansiyva*'da Lâle Müldür'ün Lâle adı ile bir roman kahramanı kurgulamasının ötesinde kendisi ile ilgili kimi hususları kurgusal bir otobiyografik veri olarak kullandığı görülür. Romanda öz yaşamında 1983-1987 yılları arasında Brüksel'de yaşayan, ressam Patrick Clays ile on iki yıl evli kalan (Uçarol 2008: 67), Odetta adlı bir kedisi bulunan (Müldür 2006: 79), en yakın kız arkadaşıyla ilk aşkı tarafından aldatılmasıyla travma yaşayarak on altı yaşında melankolik birine dönüşen (Arman 2012), kocasından boşanan (Müldür 2006: 156), İsa vizyonu⁹ olan

⁷ Yazar *Bizansiyva*'yı yazmakta iken kendisi ile yapılan bir röportajda romanında şiirindeki temaların daha anlaşılır hale geleceğini ve bazı şeyleri açıkladığı için romanının komedisinin ve trajedisinin daha fazla olacağını (Ahmet Güntan ve Fatih Özgüven, Söyleşi Lâle Müldür "Felaketlerin Formüllerini Bilmiyorduk, Kitap-lık 98, 2006, s. 29) ifade etmiş, romanı yayımlandıktan sonra ise şiirindeki bilinmeyen kavramların kodlanmış bir şekilde romanın içine dâhil olduğunu düşünen Burak Fidan'ın bu görüşünü doğrulamıştır (Haydar Ergülen, Burak Fidan ve Lâle Müldür ile Söyleşi, 2013, <https://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/burak-fidan-ve-lale-mulduur-ile-soylesi-i-514>. [erişim tarihi: 23.05.2021]).

⁸ Müldür'ün "Bana soru soruyorlar gizlerimi elde etmek için. Roman yazdım daha hala soru soruyorlar" (Haydar Ergülen, Burak Fidan ve Lâle Müldür ile Söyleşi, 2013, <https://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/burak-fidan-ve-lale-mulduur-ile-soylesi-i-514>. [erişim tarihi: 23.05.2021]) şeklindeki cümlesi bu bağlama işaret eder.

⁹ Bir röportajında tipik bir dindar olmayıp her şeye hoşgörüsü olan biri olduğunu dile getiren Müldür (Semra Ünlü, Doğu ile Batı arasında Bizansiyva, Vatan Kitap 2/36, s. 24), İsa ve Muhammed vizyonu gibi çoğu mistik işaretlerinin bulunduğunu belirterek söz konusu vizyonları şöyle açıklar: "Bir arkadaşımın yanında 'bana acayip bir şey oluyor' dedim. Uçtuğumu gördüm. Önümde gri şeklinde 'V' harfleri vardı. O 'V'leri takip ettim. Uzayda birtakım figürler gördüm. İlk Hz. İsa'nın yüzünü gördüm. Bana hiç gülümsemiyordu. Çok sert bakıyordu. Görüntüler film karesi gibi gözümün önünden geçti. Bu görüntülerin ardından beyaz tenli siyah dalgalı saçlı güzel Hz. Muhammed'i gördüm. O çok sıcak davrandı bana" (Lâle Müldür, Bu ülkede herkes benden daha deli, 2009, <https://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/bu-ulkede-herkes-benden-daha-deli-186693>. [erişim tarihi: 18.05.2021]). Hiç incil okumadan Hz. İsa'nın bazı çok kendine özgü sözlerini kullandığı İngilizce şiirlerle İtalya'da burs kazandığını, ardından başta Kur'an, sonra İncil ve Tevrat olmak üzere başlıca din kitaplarını 1988'den bu yana okuduğunu (Lâle Müldür, Haller Leyla, L&M Yayınları, İstanbul, 2006, s. 148) dile getiren yazar, dinle yakınlaşmasının bir vizyondan sonra

(2007), toplum tarafından yabancı¹⁰ karşılanan ve sevdiği şairler arasında Cohen yer alan (Gecü 2012) bir Lâle Müldür portresi yer yer varlığını sezdirir. Müldür'ün kendisi ile yapılan bir söyleşide *Bizansiyya*'da baskın olan eski eş ve sevgili profilindeki Bartolomeo ve Mistik Çar ile ilgili olarak ilkinin aşırı sevgi, ötekisinin aşırı nefret olduğunu ve *Suzanne*'i¹¹ çok sevdiği ve kendine benzettiği için kitabın başına ve sonuna koyduğunu (2007) ifade etmesi anlatının otobiyografik kurgusal zemini ile örtüşür. *Haller Leyla*'da Müldür'ün (2006: 109,138; 157) yer yer adını andığı Kaktüs ile Gümüşlük'ün de anlatıda sözünün edildiği; hatta romanda "Gümüşlük" adlı bir bölümün yer aldığı görülür.

Bizansiyya romanı üstkurmaca düzlemde otobiyografik bir kurgusal strateji ile kendisini de bir kurmaca yazar olarak anlatıya dahil eden Müldür'ün kolaj nitelikli notlarından hareketle kurguladığı Greta adlı karakterin serüvenini içeren anlatısı ile şekillenir. "Defterlerin anarşik güzelliği"nden (Müldür 2021: 20) oluşan romanın bir yarısı kurmaca yazarın kendisinin diğer yarısı ise beş yılda yazmış olduğu Greta'nın romanı olup romanda yazarın anlatısı ile baş karakterin anlatısı iç içedir (Müldür 2021: 20). Dolayısıyla iki kurmaca düzlemde oluştuğu anlaşılan roman, kurmaca bir karakter olarak kurgulanan yazarın anlatısıdır. *Bizansiyya*'da okur, "Yazarın Anlatısı" bölümünde sözü edilen önsöz ile roman içinde romanın yazıldığı bir anlatı ile karşı karşıya bırakılır. Yıllardır biriktirdiği notlarını kullanarak roman içinde roman ve otobiyografiden oluşan bir roman yazacağını (Müldür 2021: 19-20) dile getiren kurmaca yazar, romanının üslubunu anlatının kolajlarla örülü dokusundan da anlaşılacağı üzere "Official Junk of the Works" (Müldür 2021: 20) olarak tanımlar. Notların romana kendisinin poetikası olarak eldiven gibi geçtiğini ifade eden kurmaca yazar, romanının çılgın bir roman olma dışında hiçbir iddiasının olmadığını (Müldür 2021: 21) belirtir.

Leonard Cohen'in *Suzanne* adlı şarkısından oluşan bir kolaj ile başlayıp sona eren *Bizansiyya*, "İsa Gibi Biri", "Perizad'ın Anlatısı", "Yazarın Anlatısı", "Belçika'daki Hayatım", "Polo'nun Aynası", "Bir Mektup", "İstanbul'un Gizli Tarihi", "Günceler", "Bir Reklam", "İstanbul'un Fethi", "Bizans", "Babil", "Gümüşlük", "Doğduğum Kent", "Belçika", "Kayıp Şehir İstanbul" ve "Son" başlıklı on yedi bölümden oluşur. Romanda bütüncül bir olay örgüsünden ziyade parçalı bir görünüm dikkati çeker.

Metinlerarası bir düzlemde aşk izleğinin öne çıktığı romanın ilk bölümünde okur roman kahramanının tünelde kutsal kitaplar satan bir dükkânda ruh arkadaşı ile karşılaşmasına tanık olur. Hint mitolojisinde yağmurlu-fırtınalı gökyüzünü simgeleyen (Kaya 1997: 20) ve güç kazanmak için Soma içkisi içen (Kaya 1997: 75) bir Tanrı olan

gerçekleştiğini ve bunu kitabında yazdığını (Semra Ünlü, Doğu ile Batı arasında Bizansiyya, Vatan Kitap 2/36, 2007, s. 24) ifade eder.

¹⁰ Müldür ondaki yabancılığın bu dünyanın temsil ettiği her şeye karşı bir yabancılık olduğunu (Lâle Müldür, Aklımdan Sadece Sıradanlıklar Geçiyor, Ama.../Söyleşi, Sombahar, 15, 1993, s. 62) belirtir.

¹¹ "Cohen en tanınmış şarkısı Suzanne'i bir dansçı, Suzanne Verdal için yazdı. Suzanne, Montrealli bir heykeltraşla evliydi ve onu nehir kenarındaki yerine götürdü. Şarkı sürrealist imgelemiyile, "femina fatale" temasıyla, 1983'te yazıldı ve yumuşak hedonizm'le hippy yaşam biçimini karıştırarak 60'ların tonunu yakaladı. 'Ve bilirsiniz ki ona güvenebilirsiniz/çünkü mükemmel bedenize aklıyla dokunmuştur' sözleri için Cohen Suzanne arkadaşının karısı olduğu için ona ancak aklıyla dokunabildiğini söylemiştir" (Lâle Müldür, Haller Leyla, L&M Yayınları, İstanbul, 2006, s. 51).

İndra¹²'dan hareketle aşkın melankolik atmosferine işaret edilen anlatıda, Cohen'ın *Suzanne*¹³'ünün hikâyesi de dikkate alındığında aşkın olanaksızlığına; ancak aynı zamanda bir kurtuluşu simgeleyen Mesih'e yapılan gönderme ile bir aşk arayışına ve bu bağlamdaki bir bekleyişe işaret edildiği görülür. Romanda yer alan aşağıdaki pasajda aşk bu mahiyetiyle sergilenir:

- Uzeda, bana niçin bu kadar uzaksın. Bu aşk bana niçin bu kadar çok acı veriyor.

-Adem cennetten kovulduğunda bir yabancı olarak yeryüzüne indi. Ondan beri tüm oğulları ve kızları da nerede doğmuş olurlarsa olsun birer yabancıdır. Ve yabancıların bütün aşkları dışarıdan, ötelereindir.

...

Ama ben sana bir türlü yakınlaşamıyordum. Çok ama çok acı çekiyordum. Senin uzun, altın sarısı saçların, buradakilerle kıyasladığım zaman... Yanımda hep olanaksız aşkların sembolü mavi güllerle uyanıyordum.

Tamam, anımsamaya başlıyorsun şimdi. Hadi hatırla, her şeyi hatırla.

Ama birçok İndra ve birçok Uzeda var. Onların yeryüzü isimleri değişik. Mesela İksir, Boro, Perizad... onları düşünmek sana acı verecek ama hatırla.

-Yakında Mesih gelecek, biliyorsunuz değil mi?

-Evet, az bir vakit kaldığını söylüyorlar.

-Yeni bir dünya düzeni kurulacak... (Müldür 2021: 11-12).

Romanın "Perizad'ın Anlatısı" adlı bölümünde yukarıdaki pasajda adı geçen Perizad ile Boro'nun sözü edilir. İsa Mesih'e gönderme yapılan bölümde günahkâr kemiklerinden, onu bağlayan her şeyden uzaklaşmak, her şeyden elini eteğini çekerek buzun altında yaşamak isteyen (Müldür 2021: 15) roman kahramanı ". . . herkesin içinde steplerde, tarlalarda koşmak isteyen bir şey vardır, gizli bir dua gibi. Dua etmek de zaten böyle bir şeydir: Buzla kaplı bir tarlayı geçmek. Buzun altında bir şey, bir mücevher, bir yüzük vardır" (Müldür 2021: 15) şeklindeki sözlerinden anlaşılacağı üzere bir çıkış yolu aramaktadır. Bu bölümde anlatıcının yoksul görünüşlü bir gezgin olan Boro'yu evine aldığı görülür.

Anlatının üstkurmaca düzlemine işaret edilen "Yazarın Anlatısı" bölümünde kurmaca yazar romanının yazım serüvenini okura ifşa eder. Çok sesli bir anlatıcı tipolojisinin izdüşümü olarak yer yer anlatıcı sesin takibinin zorlaştığı anlatıda akronolojik bir düzlemde kurmaca yazarın anlatısı şekillenmeye devam eder. "Ben bu satırları yazarken" (Müldür 2021: 16) ifadesi ile bu durumun okura duyurulduğu anlatıda Floransa treninde seyahat etmekte olan kahramanın "Tam da öyle birine rastlamak istiyordum. Onun gibi birine.. ONUN GİBİ biri daha kafamda oluşmamıştı" (Müldür 2021: 16) şeklindeki ifadeleri bir arayışın süregitmekte olduğunu gösterir. Müldür'ün kendisini bir kurmaca yazar olarak romanına dâhil ettiği anlatıda bu bağlamda yer yer otobiyografik çizgiler¹⁴ de belirir. Okur ile hasbihale geçerek kaydettiği kadarıyla yaptıklarını okura anlatan yazar, Mehmet'le

¹² Lâle Müldür'ün (Lâle Müldür, Apokalips/Amonyak Toplu Şiirler II (1990-2019), ed. Burak Fidan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2020, s. 228) *İndra: Gökyüzü* adlı bir şiiri bulunmaktadır.

¹³ Leonard Cohen 1970'lerde çok derin bir ilişki yaşadığı Suzanne Elrod ile evlenmiştir. Cohen en bilinen şarkılarından biri olan Suzanne'ı 1979'da ayrıldığı Elrod için değil, yakın arkadaşı heykeltıraş Armand Vaillancourt'un eski eşi Suzanne Verdal için yazmıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Leonard_Cohen).

¹⁴ Sözelimi kurmaca yazarın kafasında yalnızca ve yalnızca şiir olması, bunalımlı geçen on üç on dört yaşları (Lâle Müldür, Bizansiyva, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 16), İsa fantezileri (Lâle Müldür, Bizansiyva, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,

beraber Zeynep'e gider ve böylece anlatıdaki Bizansiyva boyutu açılır. Romanda kurmaca yazarın İstanbul'un durumunu hurda arabasının içindekilere benzettiği için romanında "Official Junk of the Works" üslubunu benimsediği anlaşılır. Bu, Bizans'la Konstantiniyye'nin birleşiminden oluşan İstanbul'un parçalı ve karmaşık dokusunun bir göstergesidir.

Kurmaca yazarın anlatısının başkahramanı olan Greta ile Bartolomeo'nun sahneye çıktığı "Belçika'daki Hayatım" bölümünde Greta'nın İstanbul'da bir Türk'e âşık olduğu; ancak doktorasını yarıda bırakıp uzun süren sağlam bir ilişki yaşadığı Bartolomeo'nun yanına döndüğü öğrenilir. Yer yer İstanbul'da yaşadıklarını anımsayan Greta'nın aşkı "olanaksızlıklar dükaliği" (Müldür 2021: 26) olarak alımlayıp insanların doğa gibi hüznle yıkıldığını (Müldür 2021: 27) düşünmesi romanın başlarındaki metinlerarası atmosfer ile örtüşür. Bartolomeo ile on yıldır evli olan Greta'nın Belçika'daki yaşamından kesitler içeren bölümde kolaj nitelikli anı parçası, yemek tarifi ve şiir gibi unsurlar dikkati çeker. Romandaki *Melancolia 1* ve *Melankolya 2* kolajı ile aşağıdaki pasajdan anlaşılacağı üzere Greta aşk acısı içindedir:

Çam ağaçlarına yağmur yağıyor. Böğürtlenlere yağmur yağıyor. İçeride uyuyan Bartolomeo'nun üzerine yağmur yağıyor. . . . Onun uyuması gerek her şeyden habersiz. Bense ayakta kalmalıyım.

Beni sıkıca sarın dünya sona erene dek. Yavaşça yavaşça unutmalı yaşamı. Yavaşça yavaşça o Bizans barbarını. Terk ettiğim Türk sevgilim kurtarıcı Amiral (Müldür 2021: 32-33).

"Polo'nun Aynası" bölümü büyük ölçüde kolaj nitelikli parçacıklardan oluşur. Bu bağlamda romanda adı geçen bölümde dikkati çeken sözgelimi rüya, CNN'deki haber bülteni, France Culture'daki radyo yayını, miraç vizyonundan, Vikingler'den, Çin'deki çay evlerinden ve İspanya'da Hurdes denilen bir dağ kasabasından bahseden kesitler Greta'nın ziyaretine gittiği Polo'nun bahçesindeki aynadan yansıyan görüntüler arasında yerini alır.

"Bir Mektup" kendisini kurmaca bir yazar olarak anlatıya dâhil eden Lâle Müldür'ün başlığındaki dipnotta belirtildiğine göre Ahmet Güntan'a yazdığı gönderilmemiş mektuptan oluşan bir kolajla şekillenir. Müldür'ün öz yaşamında *Voyacı II* adlı şiir kitabını Ahmet Güntan ile birlikte kaleme aldığı düşünüldüğünde anlatıdaki otobiyografik yön açıkça sezilir. Kurmaca yazar ile anlatısında kurguladığı Greta'nın otobiyografik kurmaca ile birbirinin yerine geçtiği romanda kahramanın Bartolomeo'dan boşanması söz konusu mektup aracılığıyla okura duyurulur. Dolayısıyla romanda otobiyografik kurmaca içinde bir başka otobiyografik kurmaca dünya yaratıldığı görülür. Nitekim anlatının üstkurmaca düzleminde işaret edildiği üzere kurmaca yazar romanının bir yarısının kurmaca yazarın kendisinin diğer yarısının ise beş yılda yazmış olduğu Greta'nın romanı olduğunu ve romanda yazarın anlatısı ile baş karakterin anlatısının iç içe geçtiğini (Müldür 2021: 20) duyumsatmıştır. Söz konusu

2021, s. 17) ve dindar bir aileden gelmemesi (Müldür 2021: 17) bu bağlamda otobiyografik bir yön içerir. Nitekim Müldür şiire müptela bir yazar olup *Haller Leyla*'da yer alan "Depresyon Efendisi" adlı yazıda sözü edindiği üzere bir depresyon geçirmiştir (Lâle Müldür, Haller Leyla, L&M Yayınları, İstanbul, 2006, s. 82-83). Müldür bir röportajında İsa'nın şiiriyle olan ilgisinden ve din dışı bir aileden geldiğini (Fırat Demir, Öngörüler, Mucizeler ve Lâle Müldür, 2008, <http://suetkafa.blogspot.com/2008/11/ngrler-mucizeler-ve-lale-mldr-9-kasm.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021] dile getirmiştir.

mektupta ifade edildiği üzere uzun süre kimseyle yaşamaya tahammül edemeyen (Müldür 2021: 47) Greta depresif bir ruh hali içindedir:

Çevreme bakıyorum Barto'nun yaptığı tablolar fazlalık. Yemek yemek fazlalık. TV seyretmek fazlalık. Hatta müzik dinlemek. Mutluluk, huzur bunlardan çok ayrı bir şey olmalı. Gerçekten hiçbir şeyin olmadığı bir dünya. Ölüm mü acaba? Hayır ama yaşam da değil. Öyle bir yer var mı acaba? Galiba 'Öteki'nin olmadığı bir dünya. Ancak bir şeyin olduğu bir şey. Bilmiyorum, anlatamıyorum (Müldür 2021: 47).

“İstanbul’un Gizli Tarihi” bölümünde Greta Cihangir’de bir barok partidedir. Lidya, Murat, Selim ve Orhan’ın romana dâhil olduğu bölümde Greta’nın “O” ile nasıl karşılaştığı anlatılır. Anlatıdaki ifadeyle bilincinin kırılma anında, o küçük saliselik zaman parçacığında onu mistik bir çar gibi gören (Müldür 2021: 55) Greta, “O”ya; yüreğinin çarı mistik J.C.’ye (Müldür 2021: 59) âşık olur. Romanda “O”nun Mistik Çar adı ile anılmasının nedeni budur. Anlatıda Greta’nın zihninden geçen “Mistik Çarım benim, beni niçin yalnız bıraktın?” (Müldür 2021: 57) düşüncesinden anlaşıldığına göre Greta aşk acısı içindedir. “Ben döndüğüme çok üzülüyordum. Her şey o kadar güzeldi ki” (Müldür 2021: 57) ifadesi Greta’nın sevgilisini İstanbul’da bırakıp Belçika’ya döndüğü için pişmanlık duyduğunu gösterir. Bölümün sonunda Lâle Müldür’ün kurmaca bir yazar olarak kendisini yeniden anlatıya dâhil ettiği ve böylece anlatının otobiyografik kurmaca mahiyetinin bir kez daha ortaya çıktığı görülür. Bu bağlamda romanda kurmaca bir karakter olarak Müldür’ün zihninde beliren “Polo, ya o psikiyatrin bana dedikleri? Ya o soğuk aristokrat bulduğun İngilizin bana söyledikleri, o da yalan mıydı? ‘Siz kelebeksiniz, hasta değilsiniz Ms. Müldür sizden ağaç kabuğu yapamam ben!’” (Müldür 2021: 64) şeklindeki düşünceler içinde geçen kelebek¹⁵, Lâle Müldür’ün bir söyleşisinde ifade ettiği üzere hassasiyetine işaret eden bir metafor olarak değerlendirilebilir.

Romanın “Günceler” bölümünde kurmaca yazarın ebeveyninin yazarın çocukluğuna ilişkin tuttuğu günceler ile kendisinin öğrencilik günlerine dair günceler; “Bir Reklam” bölümünde ise trenlerle ilgili bir reklam birer kolaj olarak anlatıdaki yerini alır. “İstanbul’un Fethi” bölümü İstanbul’un fethi ve mimarisi ile İbn-i Sina’nın Kanun ve Davudu Antaki’nin tezkeresinden ilaç terkiplerini içeren kesitlerle şekillenir. Romanda sözü edilen üç bölüm, büyük ölçüde kolajlarla örülüdür.

“Bizans” bölümü Ossip Mandelstam’ın *Ayasofya* şiirinden Süleymaniye tasvirine, *The Secret Leopard* adlı belgeselden Kierkegaard’ın *Baştan Çıkarıcının Günlüğü*’ne, bir Bizansiyva Radyosu’ndan, Le Monde gazetesindeki bir habere değin kurmaca yazarın çeşitli konulardaki notlarından oluşan pek çok kolajı ihtiva eder. Romanda Bizansiyva karmaşası içinde yazarın ruhunun yeşil bir yaprağın ortasından ayrılan koyu yeşil damarlar gibi oksijeni aradığı (Müldür 2021: 100) görülür.

Anlatının “Babil” bölümünde sevgiliye sesleniş söz konusudur. Bizansiyva’nın roman kahramanınca “sosyal yıkım” (Müldür 2021: 105) olarak tasavvur edildiği ve aşkın da bu yıkım ile koşut kılındığı anlatıda, bu bağlamda Sodom

¹⁵ Müldür kendisi ile yapılan bir röportajda kendisine yöneltilen “Herkes gibi olmaya çalıştığımız zamanlar var mı?” sorusuna “Hayatım boyunca normal olmak istedim! Yıllar önce, İngiltere ve Belçika’da doktorlar ‘Senin aşırı hassasiyetten başka hiçbir şeyin yok!’ deyip, eklemişlerdi, ‘Aşırı hassasiyet de bir hastalıktır! Biz kelebek kanadından ağaç kabuğu yapamayız...’ Bununla yaşamam gerekiyor. Gerçi artık manik depresif olduğumu da kabul ediyorum!” (Ayşe Arman, Lâle Müldür ile Söyleşi: Deli olduğunu kabul etmek kolay mı?, 2012, <http://adanasanat.blogspot.com/2012/01/lale-muldur-ile-soylesi-deli-oldugunu.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021]) şeklinde yanıt verir.

ve Gomore'ye gönderme yapılır. Aşağıda yer verilen şiirsel kesitler ise anlatıda bir ayrılık havasının estiğinin göstergesidir:

Mistik Çar'la düşlere son verdik
Öpüştük ve ayrıldık
Yine karşılaşacağız
Düşler gibi
Çöller... Çöller geçiyoruz
.....
Leyla olmak istiyordum
Sen Mecnun
Leyla olmak istersem eğer sen kaçıyorsun
Senin Mecnunluğunsa bana fazla geliyor
Delirtiyor sevgilim, delirtiyor (Müldür 2021: 107-108)

“Gümüslük” bölümünde anlatıcının zihninde “porselen başkent” (Müldür 2021: 116) olarak alımlanan İstanbul'dan hareketle anlatıcının kırgın kalbinin sıkıştığı cendere ortaya koyulur. Perizad ile Boro'nun Bizansiyya'ya ilişkin söyleşisine, bir mürit ve modern bir şeyhin hikâyesine, *İmago* adlı bir şiire, limonlu bir kek tarifine de yer verilen romanda kronolojik bir kurgu ile romandaki olaylara ilişkin ipuçları anlatının çeşitli yerlerine serpiştirilir. Yalnız kalan ruhunun acısı çok derin olan (Müldür 2021: 117) anlatıcı, aşağıdaki pasajdan anlaşılacağı üzere aldatılmış ve bu yüzden İstanbul'u terk etmiştir:

İşte nihayet seni kendimden parçalayarak atıyorum Mistik Çar. Ben seni İsa sanmıştım. Ne büyük bir aldanma. Oysa ben hastanede komadayken yanındaki arkadaşına en son çapkınlık hikâyelerini anlatıyordun. Benim duymam önemsizdi. İşte bu kadar Mistik Çar. Sana ancak sağ elimi kaldırdım ve şeytana bir tokat fırlattım. Mistik dilenci bile olmazdın artık. Şeytandın çünkü. Sana “Şeytan” diye bağırdım. Bu son görüşmemiz oldu. Senin ne yapacağını bilmiyorum artık ama ben Brüksel'e döneceğim. Tatlı kocamın yanına. Yıllar sonra İsviçreli bir kadın arkadaşımın bana yaklaşıp iflas ettiğini söylemeye çalışırken hiç aldırmamıştım. Neden sonra kavradım trajedini ama yine de ona şöyle söyledim: Fırtınalı bir gecede balık çiftliğinin yok olduğunu öğrenince ona de ki dedim: “Lâle de bir balıktı” (Müldür 2021: 118).

“Doğduğum Kent” bölümü Belçika'ya dönen kahramanın duyguları ile şekillenir. Romanda Bizansiyya'nın zehrini takip ederek eve dönen (Müldür 2021: 135) anlatıcının Bartolomeo ile birlikteyken Mistik Çar'ı aklından çıkaramadığı ve İstanbul'da yaşadığı tuhaf şeylerin onu dingin Felemenk gökleri altında kovalamaya devam ettiği (Müldür 2021: 137) görülür.

Wittgenstein'dan felsefi deyişlerin bir kolaj oluşturduğu “Belçika” bölümünde anlatıcı Belçika'dadır. Bu bölümde de kendisini bir yazar kimliği ile romana kurmaca bir karakter olarak dâhil eden Müldür'ün sesi iştilir. Kedisi Odetta ile bilişsel bir diyaloga geçen anlatıcının zihninden geçen “benimle konuş Odetta. Mırla. Bana hayatın devam ettiğini hatırlat. Artık hiç ama hiçbir şey yapmak istemiyorum” (Müldür 2021: 146) şeklindeki düşünceler onun huzursuz ruh halinin yansımasıdır. İç dünyasında geçmiş ile bir hesaplaşma içine giren anlatıcıda İstanbul olumsuz duygular çağırıştırır:

Neden İstanbul'a geldim. Menekşelerimle, ölü balıklarım, pas lekelerimle. Altında ödevlerimi yaptığım erik ağacıyla bayağı da iyiydim. Artık sevmeyeceğim. Bütün kabahat benim. Sadece kestane şekeri yiyeceğim ve kedime "Mırla Odetta mırla, bana dışarıda inanılacak bir şey olmadığını hatırlat" diyeceğim. Hayatımı külliyat değil, kül yapıp dualarla okyanusa fırlatmak istiyorum. Belki de bir yunusun karnına girip oradan hiç çıkmamak (Müldür 2021: 146).

"Kayıp Şehir İstanbul" bölümünde anlatıcının imgeleminde "kayıp şehir" (Müldür 2021: 152) olarak canlanan Bizansiyva'dan hareketle okurun melankolik bir aşk ve ayrılık atmosferiyle baş başa bırakıldığı görülür. "İstanbul deyince imgeleme düşen o şeyin resmini, o kayıp karenin resmini kim çizebilir? Çünkü ben birçok kez denedim. Karşımda her seferinde başka bir kent vardı. İşte bu yüzden o kayıp kareye Bizansiyva adını veriyorum" (Müldür 2021: 152-153) şeklindeki düşüncelerinde İstanbul'u neden Bizansiyva diye andığı açıklığa kavuşan anlatıcı, kendi hikâyesi ile Bizansiyva'daki belirsizliği özdeşleştirir. Anlatıcıya göre kentler, öyküler, kişiler değişse de neyin ne an ne olacağı belli olmayan İstanbul'da her şey her an Bizansiyva'dır (Müldür 2021: 163). Anlatıcının hikâyesine sinen belirsizliğin ayna metaforu ile yansıtıldığı anlatıda, bu hikâye açıldıkça daha da buğulanan ve acı veren bir gizem (Müldür 2021: 164) mahiyetine bürünür. Bölümün sonunda anlatı içinde anlatının başından beri yazılmakta olan romanın okura yeniden hatırlatıldığı görülür. Bu bağlamda kurmaca yazarın zihninden geçen şu düşünceler "kelebek" imgesinden de anlaşılacağı üzere otobiyografik bir düzlemde artık anlatının sona yaklaşmakta olduğunun ipucunu verir:

Kelebek hikâyem uzundu aslında. Romana ilk başladığımda turuncu güzel bir kelebek gelmişti odama. . . Ve sonra odamı hiç terk etmedi. Öldü kaldı odamda, yazık. Ölüsünü hala porselen bir kutunun içinde saklıyoruz. Bu romanın gidişatı kelebeklerle belli oluyordu. İyi bir şeyler yapmakta olduğumu kelebekler gelince anlıyordum. Başka bir gece de siyah bir kelebek yazmakta olduğum bilgisayarın üzerine kondu. Işık olan yere. Orda kaldı uzun süre. Ölüsünü saklayamadık kaçtı (Müldür 2021: 170).

Romanın sonunda kendisini kurmaca bir yazar olarak anlatıya dâhil eden Lâle Müldür, L.M. imzasıyla on beş yıl sonra romanı bitirdiğini okura duyurur. Yazarın anlatısı Leonard Cohen'ın Suzanne adlı şarkısı ile son bulur.

Bizansiyva, İstanbul'un Bizans ve Konstantiniye sentezinden oluşan tarihi dokusuyla romana fon teşkil ettiği ve söz konusu dokuda süregiden esrarengiz bir belirsizliğin ve karmaşanın sergilendiği bir anlatıdır. Kendisiyle yapılan bir söyleşide Lâle Müldür (1998: 71) romanını İstanbul üzerine yazdığını ve Doğu ile Batı'nın sentezinden oluşan İstanbul'u bu şekilde gördüğü için romanına Bizans ve Konstantiniye'yi karıştırarak bu ismi verdiğini dile getirir. Bu bağlamda romanın adının Doğu ile Batı arasındaki diyalektikliği yansıtan bir nitelik taşıdığını kaydetmek mümkündür. Bizansiyva'nın bir karmaşa olarak tanımlandığı (Müldür 2021: 21) anlatıda yitik zamanlara has garip bir kayıp kent enerjisi (Müldür 2021: 159) uyandıran, "tıpkı bir bulmaca gibi bütünüyle çizilemeyen" (Müldür 2021: 152), birbiri içine açılan kurtuluş kapılarının her biri daha derin bir melankoliye, soyut bir yitklik duygusuna açılan (Müldür 2021: 153); dolayısıyla "melankolik bir yas"ı (Müldür 2021: 152) bünyesinde barındıran bir İstanbul portresi çizilir. Lâle Müldür'ün öz yaşamında da Türklere ilişkin benzer bir portre çizdiği görülür. Bu bağlamda yazarın *Haller Leyla*'da yer verdiği "Türklerde Yas ve Melankoli" adlı yazısı dikkati çeker. Yazar adı geçen yazısında "Modern Türk kimliği bir medeniyet krizinin sonucu olarak ortaya çıkar. Sonunda belki Türk kimliği, iki dünya arasında kaybolmanın getirdiği belli bir karanlık melankoli duygusuyla çizilebilir. Hep mutlu bir gelecek düşü vardır . . . ve geçmişe dönük amnezi, bilinç kaybı yaşanır. . . Türk melankolisi 'otantik zamanların kayboluşu düşüncesinden kaynaklanır'" (Müldür, 2006, s. 214) ifadelerine yer verir. Anlatıda "aynadaki buğu" metaforu ile

Bizansiyya'nın esrarengizliği ve anlatıcının aşk hikâyesinin aynı düzlemde buluşturulduğu görülür. Bu bağlamda çektiği ayrılık acısıyla O'yu beklerken ayna gibi sonsuza katlanan ve çıkışı olmayan labirentinde yavaş yavaş, uzun uzun intihar etmekte olan (Müldür 2021: 165) anlatıcının zihninden geçen şu düşünceler dikkati çeker:

Bizim öykümüzde senkron bir biçimde birbirine bakan, birbirini görmeye çalışan iki kişi, görüntüyü netleştirmek için sanki görünmez bir aynaya hohlamanın getirdiği büsbütün belirsiz bir bulanıklığa bürünmekteydiler. . . . Bu aynadaki görüntüye baktıkça ve daha iyi görmek için hohlayıp sildikçe, baktıkça ve sildikçe, baktıkça ve sildikçe yani kafamdaki o Bizansiyya görüntüsünü kurdukça ve bozdukça bir mani gibi dekonstrüksiyon hastalığına tutuldukça işin içinden çıkamıyor ve daha da karanlık bir Bizansiyya'nın içinde buluyordum kendimi. . . Bizansiyya tam anlamıyla teslim alıyordu beni. Hiçbir şeyi hiçbir zaman aydınlatamayacağım düşüncesi beni büyük bir umutsuzluğa sürüklüyor o zaman kurtuluş için yığınlar gibi ben de kurtarıcıyı beklemeye başlıyordum (Müldür 2021: 164-165).

Romanda yukarıda sözü edilen karmaşanın yer yer Doğu'ya yönelik eleştirel bir tonla okura aksettirildiği görülür. Hesap gününde Sodom ve Gomore'nin "paranoyak bedenlerin başkenti" (Müldür 2021: 103) olan İstanbul'dan daha iyi durumda olacağını (Müldür 2021: 51) belirtildiği romanda batıl inanışları ve Batı taklitçiliği (Müldür 2021: 97) dolayısıyla Doğu eleştirilir. Anlatıcıya göre "Türkler eski kişiliklerini, doğuyu Orient'i öldürmüşler, Konstantinopolis'in fethiyle başlayan bir Batı'nın sonunu getirme, batıyı fethetme projesi tuhaf bir eklentiyle kendi sonunu getirme, asıl doğuyu öldürme projesine ulaşmıştır" (Müldür 2021: 113). Romanda Türk halkının kendisinden doğuya kayan her halka karşı ırkçı, en azından alaylı olduğuna (Müldür 2021: 98), sabikalarda, üçkâğıtlarda hangi taş kaldırılrsa bir Türk'ün çıktığına (Müldür 2021: 99) işaret edilir. Anlatıcıya göre İstanbul'daki çalgınlık kişisel veya ailevi değil tarihidir (Müldür 2021: 103). Toplum tarafından tuhaf karşılanmasına tepkili olan anlatıcı, Türklerin başkalarının kusurlarını, eksiklerini, hatalarını, kötülüklerini görmekte inanılmaz gelişmiş antenleri bulunduğu (Müldür 2021: 98) kanısını taşır. Ayrıca romanda Türk erkeklerinin tembellikleri ve korkaklıkları (Müldür 2021: 96) ile kadını ezen ve sömüren tutumları eleştirilir.

Bizansiyya'da belirgin olarak çizilen barbar bir Türk imajı söz konusudur. Türklerin adının tüm dünyada barbara çıktığından (Müldür 2021: 97) söz edilen romanda Bizansiyya "kanlı trajediler, entrikalar ve frenlenmemiş ihtiraslar ülkesi" (Müldür 2021: 128) olarak tanımlanır. Perizad ile Boro'nun aralarında geçen söyleşiye Türkler'in barbar imajını değiştirmesinin çok zor olduğu (Müldür 2021: 124) meselesi konu olur. Boro nereye giderse gitsin Bizansiyya'yı yüreğinde bir yara gibi taşıyacağını, Sodom ve Gomore'nin Bizans Roması'nda yeniden yaşadığı gibi şimdi de İstanbul'da yaşadığını (Müldür 2021:128) dile getirir. Romanda aşk izleğinin de Bizansiyya'ya atfedilen barbarlıkla ilişkilendirilerek yansıtıldığı görülür. Romandaki "Beni sıkıca sarın dünya sona erene dek. Yavaşça yavaşça unutmalı yaşamı. Yavaşça yavaşça o Bizans barbarını. Terk ettiğim Türk sevgilim kurtarıcı Amiral (Müldür 2021: 32-33) şeklindeki cümleler bu bağlamda dikkati çeker.

SONUÇ

Lâle Müldür'ün *Bizansiyya* adlı romanının bir analize tabi tutulduğu bu çalışmada söz konusu romanın parçalı kurgusal dokusu ve bir karmaşa ile şekillenen içeriksel vurgusu ile biçim ve özün koştur kılındığı bir anlatı olduğu anlaşılmıştır. *Bizansiyya*'yı kendine has yapısı bakımından bir *kolaj-roman* olarak nitelendirmek mümkündür.

Müldür'ün romanda İstanbul'u Doğu ile Batı arasındaki karmaşanın ifadesi olduğu saptanan Bizansiyva sıfatı ile adlandırarak olumsuz bir İstanbul profili çizdiği ve bu profilden hareketle aşkın melankolik atmosferine işaret ettiği görülür. İzleksel analizde *Bizansiyva'nın* mitolojik ve metinlerarası özü baskın olan bir anlatı olduğu anlaşılmıştır.

Yapılan incelemede romanda çok katmanlı kurgusal bir düzlemde inşa edilen otobiyografik kurmacanın Lâle Müldür'ün -öz yaşamı dikkate alındığında- kendisini ifade etme ve okur tarafından anlaşılma kaygısının bir izdüşümü olduğu saptanmıştır. Müldür'ün şiirsel serüveninde soluklandığı bir durak olarak nitelendirilebilecek olan anlatısında bu erek varlığını belirgin olarak hissettirmiştir. Bu yönü ile *Bizansiyva'nın* adeta yazarın yaşamına açılan bir pencere mahiyeti taşıdığı tespit edilmiştir. Müldür'ün bir tür olarak romanı bu bağlamda bir araç olarak alımladığı anlaşılan çalışmada, anlatıda oyunsu bir kurmaca ile yer verilen otobiyografik ipuçlarının romanın temel kodlarının çözümlenmesinde etkin bir rol oynadığı saptanmıştır.

Müldür'ün söz konusu romanının analizinden hareketle çalışma otobiyografik kurmacanın sanatçıların yazınsal bir atmosferde iç dünyalarını aksettirme, kendilerini sanatsal bir yolla okura ifade etme işlevini taşıyan bir yazınsal strateji olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda çalışmada Lâle Müldür'ün yaşamında dönüm noktası niteliğindeki çizgileri kurgusal bir atmosferde okura duyumsatan bir yazar olarak otobiyografik kurmacanın olanaklarından yararlanan ve bu yönüyle romanın sınırlarını zorlayan bir romancı hüviyeti taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Akyüz, B. Ariana (2012). "Lâle Müldür: 'Bir de erkekle bir şey konuşmuyorum ben. Konuşmak içimden gelmiyor, mutluyum çünkü'". <https://www.edebiyathaber.net/lale-muldur-erkeklerle-bir-sey-konusmuyorum-cunku-onlarin-yaninda-mutluyum/>. [erişim tarihi: 19.05.2021].

Anar, Turgay (2012). "Lâle Müldür'ün "Divanü Lûgat-İt-Türk" Şiir Kitabının Gelenekle Kurduğu İrtibat". *DPUJSS* 32/1: 1-12.

Arman, Ayşe (2012). "Lâle Müldür ile Söyleşi: Deli olduğunu kabul etmek kolay mı?". <http://adanasanat.blogspot.com/2012/01/lale-muldur-ile-soylesi-deli-oldugunu.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021].

Çelik, Zeki (2010). "Söyleşi- Lâle Müldür". <https://www.edebiyatdefteri.com/59533-soylesi-lale-muldur>. [erişim tarihi: 18.05.2021].

Demir, Fırat (2008). "Öngörüler, Mucizeler ve Lâle Müldür". <http://suetkafa.blogspot.com/2008/11/ngrler-mucizeler-ve-lale-mldr-9-kasm.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021].

Ergülen, Haydar (2013). "Burak Fidan ve Lâle Müldür ile Söyleşi". <https://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/burak-fidan-ve-lale-muldur-ile-soylesi-i-514>. [erişim tarihi: 23.05.2021].

Gecü, Serap (2012). "Lâle Müldür Yağmur Kızı Böyle Diyor". <https://www.xoxodigital.com/post/4430/lalem>. [erişim tarihi: 22.05.2021].

Güntan, Ahmet ve Özgüven, Fatih (2006). "Söyleşi Lâle Müldür "Felaketlerin Formüllerini Bilmiyorduk". *Kitap-İlk* 98: 28-35.

- Gürbüz, Ebru Nisa ve Ağsar Tarık Cemre (2021). "Lâle Müldür ile Söyleyiş". <https://www.felsefesanatpsikanaliz.com/lale-muldur-ile-soyleyis/>. [erişim tarihi: 15.05.2021].
- Karaağaç, Ece (2018). "Şair Lâle Müldür: Türkiye'nin çoğunluğu deli". <https://www.diken.com.tr/sair-lale-muldur-turkiyenin-cogunlugu-deli/>. [erişim tarihi: 18.05.2021].
- Kaya, Korhan (1997). *Hint Mitolojisi Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kurdakul, Şükran (1994). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Lâle Müldür Şiiri ve Ultra-zone'da Ultrason (Sempozyum Bildirileri)* (2009). hzl. Ahmet Tüzün, Mustafa Tuncer vd. İstanbul: İkaros Yay.
- Mumcu, Kudret (2019). *Gelenek ve Modernizm Ekseninde Lâle Müldür Şiiri ve Şiirsel Özne*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Müldür, Lâle (1993). "Aklımdan Sadece Sıradanlıklar Geçiyor, Ama.../Söyleyiş". *Sombahar* 15: 59-63.
- Müldür, Lâle (1998). *Anne Ben Barbar mıyım?* İstanbul: Yol Yay.
- Müldür, Lâle (2006). *Haller Leyla*. İstanbul: L&M Yay.
- Müldür, Lâle (2007). "Günaydın herkesin Bizansiyva'sına". <https://www.milliyet.com.tr/pazar/gunaydin-herkesin-bizansiyvasina-189741> [erişim tarihi: 27.05.2021].
- Müldür, Lâle (2009). "Bu ülkede herkes benden daha deli". <https://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/bu-ulkede-herkes-benden-daha-deli-186693>. [erişim tarihi: 18.05.2021].
- Müldür, Lâle (2020). *Apokalips/Amonyak Toplu Şiirler II (1990-2019)*. ed. Burak Fidan. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Müldür, Lâle (2021). *Bizansiyva*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Polat, Adem (2017). "Lâle Müldür'ün Kenan İllerinde Bir Adam Şiiri Üzerine Metin Dilbilim Açısından Bir Okuma Denemesi". *ZfWT* 9 /3: 195-204.
- Serttaş, Tayfun (2009). "Lâle Müldür'ü Nasıl Bilirdiniz?". <http://tayfunserttas.blogspot.com/2009/07/lale-mulduru-nasl-bilirdiniz.html>. [erişim tarihi: 27.05.2021].
- Solak, Caner (2011). "Postmodern Edebiyat Kuramı Açısından Lâle Müldür'ün "Divanü Lûgat-it-Türk" Şiiri". *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* 1 (2): 25-30.
- Şahin, Ayhan (2011). "Lâle Müldür'le Şizofreni, Amnezi ve Şiir". <http://ayhannasahinn.blogspot.com/2011/12/lale-muldurle-sizofreni-amnezi-ve-siir.html>. [erişim tarihi: 18.05.2021].
- Taşıtman, Ayşegül ve Sarı, Betül (2017-2018). *Mor Dosya Edebiyat*. ed. Tuğba Yıldırım. Sabancı Vakfı.
- Tuğcu, Emine (2007). "Şair Lâle Müldür'den Bir Roman: Bizansiyva". *Kanat* 23: 2.
- Uçarol, Tuncer (2008). "Lâle Müldür: "Ultra- Zone'da Ultrason" (İlk Sayfalarıyla)" *Deliler Teknesi Edebiyat-Sanat Dergisi* 12: 67-70.
- Ünlü, Semra (2007). "Doğu ile Batı arasında Bizansiyva". *Vatan Kitap* 2/36: 24.
- Yerlikaya, Çağlar (2011). "Lâle Müldür ile Röportaj". <http://caglaryerlikaya.blogspot.com/2011/03/lale-muldur-ile-roportaj.html>. [erişim tarihi: 19.05.2021].
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Leonard_Cohen. [erişim tarihi: 30.05.2021].